

**O PEWNYCH WARUNKACH PRAWNYCH ZASTOSOWANIA
ŚRODKÓW BEZPIECZEŃSTWA WOBEC WIĘZNIÓW NA
UKRAINIE**

Streszczenie. Artykuł analizuje zasady prawne i praktykę zastosowania środków bezpieczeństwa w karno-wykonawczej działalności Ukrainy (siły fizycznej, środków specjalnych i broni) do osób znajdujących się w aresztach śledczych i zakładach karnych zamkniętego typu, jak również omawia poparte naukowo środki rozwiązania istniejących w tej dziedzinie problemów.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, siła fizyczna, środki specjalne, broń, podstawa prawna, utrzymywany pod strażą, skazany na karę pozbawienia wolności, więzienie, personel Państwowej Służby Karno-Wykonawczej Ukrainy.

**ABOUT SOME OF THE LEGAL CONDITIONS OF APPLICATION
OF SECURITY MEASURES TO PRISONERS IN UKRAINE**

Abstract. In the article analyzes the legal principles and practices in the implementation of penal activities Ukraine safeguards (physical force, special means and weapons) to persons who are held in detention centers and penal institutions of the closed type, and proposed evidence-based to address existing problems in this area

Keywords: security; physical strength; special tools; weapons; legal basis; taken into custody; sentenced to imprisonment; penal colony; Penal Service of Ukraine.

* W. Gorbachewsky
doktor habilitowany nauk
pranych, profesor,
kierownik katedry nauk
karno-prawniczych
wydziału prawno-
psychologicznego
Narodowej Akademii
Spraw Wewnętrznych
(m. Kijów, Ukraina)

* I. Kolb
doktor nauk prawnych,
prokurator wydziału
nadzoru nad
przestrzeganiem prawa
podczas wykonania
wyroków sądowych
w sprawach karnych, jak
również podczas użycia
innych środków
przymusu
związanych z
ograniczeniem wolności
obywateli
Prokuratury obwodu
Kijowskiego
(m. Kijów, Ukraina)

**ПРО ДЕЯКІ ПРАВОВІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ДО ЗАСУДЖЕНИХ В
УКРАЇНІ**

Анотація. В статті здійснений аналіз правових засад та практики реалізації у кримінально-виконавчій діяльності України заходів безпеки (фізичної сили, спеціальних засобів та зброї) до осіб, які тримаються у слідчих ізоляторах та кримінально-виконавчих установах закритого типу, а також запропоновані науково обґрунтовані заходи щодо вирішення існуючих у цій сфері проблем.

Ключові слова: безпека; фізична сила; спеціальні засоби; зброя; правові підстави; ув'язнений під варту; засуджений до позбавлення волі; виправна колонія; Персонал Державної кримінально-виконавчої служби України.

Постановка проблеми. Останні події в Україні (застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї до активістів Майдану в м. Києві у листопаді 2013 – лютому 2014р.р.) активізували зазначену теоретико-прикладну проблему й у кримінально-виконавчій діяльності, а саме: практика застосування заходів безпеки до ув'язнених під варту в слідчих ізоляторах (далі - СІЗО) та кримінально-виконавчих установах (КВУ) закритого типу (до таких, згідно вимог ст. 11 Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України, відносяться виправні та виховні колонії)) [1], показує, що нерідко персонал

Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України зловживає цим правом, а, подекуди, й перевищує свої повноваження при цьому, що в кінцевому результаті приводить до суттєвого порушення прав і законних інтересів як осіб, які тримаються в СІЗО, так і засуджених, що відбувають покарання у виді позбавлення волі [2].

Як встановлено у ході даного дослідження, однією з детермінант, що обумовлює такий стан справ, є неналежне правове забезпечення даного виду кримінально-виконавчої діяльності в Україні, а також недостатня роль науковців у роз'ясненні особливостей правових підстав застосування до ув'язнених під варту та засуджених до позбавлення волі заходів безпеки, у тому числі шляхом детального викладення зазначеного питання, у першу чергу, в підручниках, навчальних посібниках і Науково-практичних коментарях до КВК України та в інших доктринальних джерелах, що й стало вирішальним при виборі теми даної наукової розробки та визначенні її мети і задач.

Стан дослідження. Вивчення наукової літератури показано, що як у радянську добу (до 1991 р.), так і в сьогоденні означеною проблематику вчені у більшій мірі займаються у межах закритих (конфіденційних) досліджень, що, без сумніву, теж негативно впливало на стан кримінально-виконавчої діяльності в Україні, позаяк їх результати доступними були лише для обмеженого кола фахівців (тільки для осіб, що мають відповідний доступ до державної таємниці) та, у свою чергу, не могли бути предметом наукових дискусій для широкого загалу як спеціалістів у сфері виконання покарань, так і практиків і громадськості.

Поряд з цим, варто зауважити, що окремі аспекти даної тематики досліджувались у працях науковців кримінально-виконавчого профілю, а саме: В.А. Бадири, Є.Ю. Бараша, І.Г. Богатирьова, В.В. Василевича, О.М. Джузи, С.В. Денисова, Т.А. Денисової, В. М. Дрьоміна, А. В. Кирилюка, В.О. Корчинського, О.Г. Колба, І.М. Копотуна, В. А. Меркулової, А.Х. Степанюка, В.М. Трубникова, І.С. Яковець, С.Я. Фаренюка та ін..

Проте кількість таких наукових розробок є мізерною, у той самий час, коли теоретико-прикладні проблеми у зазначеній сфері є очевидними та вкрай актуальними з огляду необхідності удосконалення як правових засад, так і в цілому правового механізму застосування до осіб, які тримаються в СІЗО та у виправних і виховних колоніях, заходів безпеки (фізичної сили, спеціальних засобів і зброї).

Виклад основних положень. У науці під правовими підставами розуміють систему правових норм та підзаконних актів, які визначають загальну допустимість, встановлюють принципи і правила, регламентують порядок й умови використання тих чи інших засобів, включаючи науково-технічні, для вирішення завдань боротьби зі злочинністю та забезпечення правопорядку [3, с. 759].

Застосування права – це правова форма діяльності уповноважених суб'єктів стосовно забезпечення реалізації норм права щодо конкретних життєвих випадків шляхом ухвалення індивідуально-правових рішень [4, с. 265].

Таким чином, якщо взяти за основу зазначені вище поняття, то під «під правовими підставами застосування в Україні заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі» слід розуміти систему законодавчих та інших нормативно-правових актів, що визначають загальну допустимість, встановлюють принципи і правила, регламентують порядок й умови діяльності персоналу виправних і виховних колоній щодо використання зазначених заходів і засобів до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, у конкретних життєвих випадках шляхом прийняття індивідуально-правових рішень по суті.

Враховуючи існуючі в теорії права підходи [4, с. 266] та добуті у процесі даного дослідження результати, можна назвати такі характерні риси застосування норм права персоналом ДКВС України, що пов'язані з використанням фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі:

1) його метою, відповідно до змісту ч. 1 ст. 106 КВК України «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», є припинення: а) фізичного опору

осіб, які тримаються у виправних і виховних колоніях; б) злісного невиконання законних вимог персоналу колонії; в) буйства засуджених; г) участі зазначених осіб у масових заворушеннях; г) захвату заручників; д) інших насильницьких дій; е) втечі з-під варти; є) заподіяння засудженими шкоди оточенню (у формі запобігання таким діям); ж) заподіяння цими особами шкоди самим собі в такій самій формі запобігання;

2) така діяльність персоналу ДКВС України є владною, тобто передбачає прийняття юридично обов'язкових рішень та включає в себе:

а) попередження про намір використання вказаних у ст. 106 КВК заходів і засобів;
б) застосування цих заходів і засобів без попередження у випадках, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб (ч. 2 ст. 106 КВК України);

в) доповідь рапортом начальникові колонії про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і гамівної сорочки, а при застосуванні зброї ще й повідомлення про цей випадок прокуророві (ч. 5 ст. 106 КВК України);

3) застосування передбачає прийняття індивідуально-правових рішень щодо використання форми та рівня фізичної сили, видів спецзасобів і зброї до конкретно взятих засуджених у місцях позбавлення волі для досягнення визначеної у ч. 1 ст. 106 КВК України мети;

4) застосування є діяльністю, що здійснюється чітко уповноваженими суб'єктами, – персоналом колоній, який є складовим елементом персоналу ДКВС України (ст. 14 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України») [5];

5) застосування фізичної сили, спецзасобів і зброї здійснюється за спеціально визначеною процедурою (ч. 2–5 ст. 106 КВК України та п. 59–63 ПВР УВП);

6) застосування завершується прийняттям акта правозастосування – рапорта і письмового повідомлення прокурора (ч. 5 ст. 106 КВК України).

Ж.В. Ревель дійшов висновку, що застосування сили в передбачених законом випадках не слід ототожнювати з порушенням прав людини. Зокрема, властива нашій добі схильність до політичних евфемізмів дає змогу вживати один і той самий м'який термін «порушення прав людини» до злочинів і до випадків, коли йдеться про неспроможність тієї чи іншої демократичної держави гарантувати своїм громадянам їх права [6, с. 312]. Крім того, варто погодитись з цим автором і в тому, що у сьогоднішній великою помилкою в цій царині стало сплутування цілей з правами. Через це сталося нехтування реальними правами й виконанням того, що можна було вжити для негайної та реальної гарантії дотримання цих прав [6, с. 313], що досить важливо з огляду на визначення правомірності застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі, включаючи й Україну.

У цьому контексті заслуговує на увагу позиція Ю. Бондаря, який вважає, що правозастосовна діяльність є єдиною з найважливіших форм «життя» права, а тому функції правозастосовної діяльності виступають як виявлення функцій права, посідають підпорядковане становище щодо них і відображають у динаміці головне в їх змісті [7, с. 614]. При цьому, як правильно зауважили А.Х. Степанюк та К.А. Автухов, установлення самих норм матеріального права має відбуватися за належною процедурою, реалізація якої виступатиме мінімальною гарантією того, що в результаті її дотримання будуть закріплені справедливі правила поведінки [8, с. 787]. Водночас це, на переконання С.П. Погребняка, чи не єдиний шлях легітимізації права, тобто забезпечення довіри населення до нього, сприйняття його як засобу ефективного соціального регулювання [9, с. 59]. При такому підході, як слушно вважає О.О. Уварова, якщо матеріальні норми права встановлюють сам варіант поведінки шляхом гарантування прав, закріплення обов'язків чи заборон, то процесуальні вказують на послідовність дій з їх втілення в життя, розкривають процедуру реалізації можливої або належної поведінки [10, с. 20].

Саме зазначені теоретичні підходи становлять методологічне підґрунтя для висвітлення в цій роботі питань, пов'язаних з правовими підставами застосування в Україні заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі.

Аналіз нормативно-правових актів з означеної проблематики показав, що ці підстави визначені в таких джерелах права:

1) Конституції України (ст. 3, 19, 27, 28, 29, 34, 37, 39, 55, 56, 59, 60, 62, 63, 68). При цьому визначальними в Основному Законі є положення ст. 3, у якій зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, та ст. 63, відповідно до якої засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду;

2) ст. 106 КВК України «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї»;

3) ст. 19 Закону України «Про попереднє ув'язнення («Підстави та порядок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї до осіб, взятих під варту» [11];

4) КК України (ст. 36 «Необхідна оборона»; ст. 38 «Затримання особи, що вчинила злочин»; ст. 39 «Крайня необхідність») [12];

5) Законі України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. (розділ IV «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї»: ст. 12 «Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї»; ст. 13 «Застосування заходів фізичного впливу»; ст. 14 «Застосування спеціальних засобів»; ст. 15-1 «Гарантії особистої безпеки озброєного працівника міліції») [13];

6) Постанові Ради Міністрів України РСР «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» від 27 лютого 1991 р. № 49 (із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2001 р. № 1534) [14];

7) наказі ДДУПВП «Про затвердження Інструкції з організації нагляду за засудженими, які відбувають покарання у кримінально-виконавчих установах» від 22 жовтня 2004 р. № 205 [15];

8) наказі ДДУПВП «Про затвердження Інструкції з організації охорони кримінально-виконавчих установ закритого типу» від 8 грудня 2003 р. № 237 (глава 3 «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, зброї та службових собак під час охорони об'єктів та переміщення засуджених») [16];

9) наказі ДДУПВП «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань від 29 грудня 2014 р. № 2186/5 (розділ XII «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї»: п. 59 «Застосування фізичної сили і спеціальних засобів»; п. 60 «Порядок і підстави застосування наручників»; п. 61 «Порядок і підстави застосування сльозоточивих речовин, гумових кийків та фізичної сили»; п. 62 «Порядок і підстави застосування гамівної сорочки», п. 63 «Порядок і підстави застосування вогнепальної зброї») [17].

Такими є головні правові засади застосування в Україні заходів фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі. Водночас варто звернути увагу на той факт, що відомчі нормативно-правові акти України з означеної тематики або регулюють (шляхом усунення) прогалини законодавчого характеру, або дають так зване «розширене» тлумачення змісту закону [18, с. 411], що є недопустимим з огляду на вимоги принципу верховенства права, який знайшов своє відображення в ст. 8 Конституції України. У зв'язку з цим, у п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9, відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституційні права та свободи людини і громадянина є

безпосередньо діючими. Вони визначають цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя. При цьому, відповідно до змісту п. 2 цієї постанови, судові рішення мають ґрунтуватися на Конституції, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй [19, с. 136].

На підтвердження такої позиції можна звернутись до ч. 3 ст. 63 Конституції України, у якій закріплено положення про те, що засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду, тобто і в питаннях, пов'язаних із застосуванням до осіб, які тримаються у виправних і виховних колоніях України, фізичної сили, спеціальних засобів і зброї, регулювання суспільних відносин має здійснюватись на рівні тільки закону, а не підзаконних нормативно-правових актів, що має місце сьогодні. Зокрема, у назві ст. 106 КВК «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї» не йдеться про застосування гамівної сорочки, водночас у змісті цієї норми (ч. 1, 3, 5 ст. 106) законодавець визначив порядок й умови її застосування до засуджених у місцях позбавлення волі.

У зв'язку з цим, логічно доповнити назву ст. 106 КВК України словосполученням «гамівної сорочки» та викласти її в такій редакції: «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї».

Крім цього, главу 16 КВК України «Режим у колоніях та засоби його забезпечення» необхідно доповнити ст. 106-3 «Порядок і застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї», взявши за основу положення, що визначені в розділі XII ПВР УВП «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», реалізувавши таким чином на практиці в контексті означеної проблематики принцип законності в кримінально-виконавчій діяльності України [20, с. 172–179]. Як щодо цього правильно дійшли висновку науковці О.Г. Колб, В.П. Захаров, С.М. Мирончук та інші, принцип законності є визначальним, базовим серед усіх названих вище. Це такий стан, відповідно до якого діяльність усіх суб'єктів права ґрунтується на законі, а ідеї права, гуманізму, справедливості, свободи й відповідальності панують над особистими, вузько груповими інтересами [21, с. 233], що є досить важливим з огляду на запропоновані в цій роботі зміни до чинного законодавства України.

Висновок. Навряд чи можна погодитись у зв'язку з цим з позицією Г.О. Радова, який вважав, що не потрібно регламентувати додатково будь-яку дію, головне, щоб вона не суперечила принципу [22, с. 9], оскільки відповідно до змісту принципу законності, що визначений у ч. 2 ст. 19 Конституції та ст. 5 КВК України, органи й УВП та їх посадові особи мають діяти лише у спосіб, визначений Конституцією та законами України, включаючи питання, що стосуються застосуванням до засуджених у місцях позбавлення волі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї.

Додатковим аргументом з означеної проблематики виступають роз'яснення Конституційного Суду України, що викладені в його рішенні «У справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України» від 9 липня 1998 р. № 12-рп/98 (справа про тлумачення терміна «законодавство»), у якому, зокрема, зазначено, що цей термін включає в себе: а) Конституцію України; б) закони України; в) постанови Верховної Ради України; г) укази Президента України; г') постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; д) міжнародні договори, згоду на які дала Верховна Рада України [23].

Відповідно до цього, ДПтС України як центральний орган виконавчої влади у сфері виконання покарань не вправі видавати нормативно-правові акти, спрямовані на введення правообмежень для засуджених, що стосуються підстав: застосування службових собак; проведення спеціальних операцій в УВП тощо, тобто на правовому рівні регулювати ті питання, що не знайшли свого відображення в законодавстві України. Такого висновку,

зокрема, можна дійти, беручи до уваги результати аналізу змісту ст. 92 Конституції України, у якій зазначено, що виключно законами України визначається діяльність органів й УВП.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: прийнятий 11 липня 2003 року // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. Дані Генеральної прокуратури України за 2013 рік // <http://www.gp.gov.ua>.
3. Артеменко П. Правові основи застосування технічних засобів // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / [відп. ред. : В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко]. – К. : Атіка, 2010. – Т. 6 : Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). – 2010. – С. 759.
4. Вороніна М. А. Застосування норм права як специфічна форма його реалізації / М. А. Вороніна // Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / [О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – С. 265–267.
5. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 черв. 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.
6. Ревель Ж. Ф. Застосування сили та порушення прав людини // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / [відп. ред. : Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко]. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – Т. 2 : Права людини у контексті поліцейської діяльності. – 2003. – С. 312–314.
7. Бондар Ю. Права функції застосування / Ю. Бондар // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / [відп. ред.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко]. – К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – Т. 1: Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – 2003. – С. 614.
8. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право» / [уклад. : О. В. Лисодєд, О. В. Ткачова, М. П. Черненко]. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. – 112 с.
9. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика : моногр. / Погребняк С. П. – Х. : Право, 2008. – 264 с.
10. Уварова О. О. Матеріальне і процесуальне право: питання функціонального співвідношення // О. О. Уварова, О. О. Сидоренко // Юрист України. – 2012. – № 4. – С. 18–24.
11. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30 черв. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 360.
12. Кримінальний кодекс України : прийнятий 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
13. Про міліцію : Закон Української РСР від 20 груд. 1990 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
14. Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: постанова Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 р. (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 17 листоп. 2001 р. № 1534) // Офіційний вісник України. – 2001. – № 47. – Ст. 2089.
15. Про затвердження Інструкції з організації нагляду за засудженими, які відбувають покарання у кримінально-виконавчих установах : наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 22 жовт. 2004 р. № 205. – К. : ДДУПВП, 2004. – 65 с.

16. Про затвердження Інструкції з організації охорони кримінально-виконавчих установ закритого типу: наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 8 груд. 2003 р. № 237. – К. : ДДУПВП, 2003. – 87 с.

17. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань від 29 груд. 2014 р. № 2186/5 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 4. – Ст. 88.

18. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підруч.] / Скакун О. Ф. ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

19. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах / [упоряд. В. В. Рожнова, А. С. Сизоненко, Л. Д. Удалова]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. – С. 136–141.

20. Степанюк А. Ф. Принцип законности в деятельности органов и учреждений исполнения наказаний / А. Ф. Степанюк // Проблемы законности : республик. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 1999. – № 40. – С. 172–179.

21. Організація індивідуального запобігання злочинам у кримінально-виконавчій установі : моногр. / [Захаров В. П., Колб О. Г., Мирончук С. М., Міліщук Л. І.]. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – Луцьк : Під-ць Іванюк В. П., 2007. – 442 с.

22. Радов Г. О. Правовые основы участия институтов гражданского общества в деятельности учреждений уголовно-исполнительной системы Украины / Г. О. Радов // Тюрма и общество. – Донецк : Донецкий Мемориал, 2000. – С. 5–13.

23. Рішення Конституційного Суду України «У справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство»)» № 12–рп/98 від 9 лип. 1998 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 32. – Ст. 1209.

ABOUT SOME OF THE LEGAL CONDITIONS OF APPLICATION OF SECURITY MEASURES TO PRISONERS IN UKRAINE

V. Gorbachevskyj, I. Kolb

Statement of the problem. Recent events in Ukraine (the use of physical force, special means and weapons to activists of the Maidan in Kiev in November 2013 and February 2014.g.) intensified the specified theoretical and applied problem in correctional activities, namely: practice of application of security measures to detainees in remand prisons (hereinafter - SIZO) and penal institutions (HLC) of the closed type (such, according to the requirements of article 11 of the Criminal Executive code (CEC) of Ukraine, include correctional and educational labour colonies)) [1], shows that often the staff of the State penal service (DCAF) Ukraine is abusing this right, and sometimes exceed their authority in this case, which ultimately leads to a significant violation of rights and legal interests of persons in pretrial detention and convicts serving sentences of imprisonment [2].

As established in the course of this study, one of the determinants contributing to this state of Affairs is the inadequate legal support for this type of criminally-Executive activity in Ukraine, as well as insufficient role of scientists in explaining the peculiarities of the legal grounds for applying to remand prisoners and persons sentenced to deprivation of liberty safeguards, including through a detailed presentation of this issue in the first place, textbooks, manuals, Scientific and practical comments to KVN of Ukraine and in other doctrinal sources, what was decisive in selecting the theme of this research and the definition of its goals and objectives.

The state of research. The study of the scientific literature shows that, as in the Soviet time (until 1991) and in the present, marked by problems scientists are much more involved in the

closed (confidential) research that, no doubt, also have a negative effect on the state criminal Executive activity in Ukraine, as their results were available only for a limited group of professionals (only for individuals who have the appropriate access to the state secret) and, in turn, could not be the subject of scientific discussions for a wide range of specialists in the sphere of execution of punishments, and practitioners and the public.

Along with this, it is worth noting that certain aspects of this subject were investigated in the works of scientists of the criminal Executive profiles, namely: V.A. Badire, E.Yu. Barash, I. G. Bogatyreva, Vladimir Vasilevich, A. M. Dhuzhza, S. V. Denisov, Denisova T. A., Dremina, V. M., A. V. Kyrlyuk, A. V. Korchinsky A. G. Kolb, I. M. Kopotun, A. V. Merkulova, A. J. Stepaniuk, M. V. Trubnikova, I. S. Yakovets, S. J. Parenica and others.

However, the number of such scientific development is scanty, at the very time when theoretical and applied problems in this area are obvious and highly relevant given the need to improve both the legal framework and legal mechanism for the application to the persons detained in remand centres and correctional and juvenile correctional facilities, security measures (physical force, special means and weapons).

Description of the main provisions. In science, the legal basis understand the system of legal norms and regulations, which determine the overall acceptability, establish the principles and rules that regulate the procedure and terms of use of those or other means, including scientific and technical, to solve problems of crime and law enforcement [3, p. 759].

The application of the law is a legal form of activity of authorized subjects to ensure the implementation of rules of law relative to specific life cases through the adoption of the individual legal decisions [4, p. 265].

Thus, if we take as the basis of the above concepts, under the "legal grounds the use of physical force, special means and weapons to convicted prisoners in places of deprivation of liberty" should be understood as the system of legislative and other normative legal acts that determine the overall acceptability, establish the principles and rules regulating the procedure and conditions of staff at correctional and educational colonies regarding the use of these measures and funds to persons who are serving sentences of deprivation of liberty in specific situations through the adoption of the individual legal decisions on the merits.

Given the existing theory of law approaches [4, p. 266] and obtained in this study results include the following characteristic features of applying the rules of law DCAF staff of Ukraine, which involve the use of physical force, special means and weapons to convicts in imprisonment places:

1) its purpose, in accordance with part 1 of article 106 of KVK of Ukraine "Grounds of application of measures of physical influence, special means and weapons", is termination: a) the physical resistance of individuals who are held in correctional and educational colonies; b) willful failure to execute legal requirements of the prison staff; C) riot of convicts; d) the participation of the mentioned persons in the riots; e) taking of hostages; d) other violent acts; e) escape from custody; e) convicted of causing harm to others (in the form of prevention actions); g) causing these persons harm themselves in the same form prevent;

2) such activities of DCAF staff of Ukraine is the power, that is, involves the adoption of legally binding decisions and includes:

a) a warning of the intention of use specified in article 106 of the CFI measures and means;

b) application of these measures and tools without warning in cases where there appeared a direct threat to the life or health of prison staff or of other persons (part 2 of article 106 of KVK of Ukraine);

b) the report of the report to the head of the colony about the use of physical force, special means and straitjacket, and in the use of weapons and a message about the case to the Prosecutor (part 5 of article 106 of KVK of Ukraine);

3) the application involves making individual legal decisions regarding the use of shape and level of physical force, special means and weapons in particular of convicted prisoners in places of deprivation of liberty for the achievement of the defined in section 1 of article 106 of KVN of Ukraine purpose;

4) application of an activity clearly authorized entities, staff colonies, which was an integral part of DCAF staff of Ukraine (article 14 of the Law of Ukraine "On State criminal-Executive service of Ukraine") [5];

5) the use of physical force, special means and weapons shall be transported on a specially defined procedure (p. 2-5 article 106 of KVN of Ukraine and p. 59-63 PTS UIN);

6) application completes the adoption of the act's law enforcement report and the written opinion of the Prosecutor (part 5 of article 106 of KVN of Ukraine).

Same.In. Revel came to the conclusion that the use of force in cases provided for by law should not be equated with the violation of human rights. In particular, peculiar to our age prone to political euphemisms gives the possibility to use the same soft term "human rights violation" to the crimes and the cases, when it comes to the insolvency of one or another democratic state to guarantee its citizens their rights [6, p. 312]. In addition, one should agree with this author that the present big mistake in this field was blending purposes with rights. This happened through the neglect of substantive rights and enforcement that can be taken for immediate and real safeguards for these rights [6, p. 313], which is very important to determine the legality of the use of physical force, special means and weapons to convicted prisoners in places of deprivation of liberty, including Ukraine.

In this context, noteworthy is the position Y. Cooper, who believes that enforcement is only one of the most important forms of "living" law, and therefore, the functions of enforcement of the act as identify functions of law, held a secondary position with regard to them in dynamics and reflect importantly in their content [7, p. 614]. However, as rightly noted by A. J. Stepaniuk and A. K. Autukhou, the establishment of standards of material law should be the proper procedure, implementation of which will be a minimum guarantee that it will be fixed observance of fair rules of behavior [8, p. 787]. At the same time that, according to the Sec.P. Pogrebnyak, perhaps the only way legitmizes rights, i.e. ensuring that the population's confidence in him, his perception as a means of effective social regulation [9, p. 59]. With this approach, as rightly believes.And. Uvarov, if the material law set by the behavior by guaranteeing rights, consolidation of obligations or prohibitions, procedural indicate the sequence of actions for its implementation, reveal the procedure for realization of the possible or proper behavior [10, 20].

These theoretical approaches constitute the methodological basis for the lighting in this work issues related to legal grounds the use of physical force, special means and weapons to convicted prisoners in places of deprivation of liberty.

Analysis of normative-legal acts on the indicated issues has shown that these grounds are defined in the following sources of law:

1) of the Constitution of Ukraine (art. 3, 19, 27, 28, 29, 34, 37, 39, 55, 56, 59, 60, 62, 63, 68). However, the most important in the basic Law there is a provision of article 3, which States that the person, his life and health, honour and dignity, inviolability and safety admit Ukraine the highest social value, and article 63, which States that convicted prisoners enjoy all the rights of man and citizen, with the exception of restrictions determined by law and established by court verdict.

2) article 106 of KVN of Ukraine "Grounds of application of measures of physical influence, special means and weapons";

3) article 19 of the Law of Ukraine "On pre-trial detention ("the Grounds and procedure of application of measures of physical influence, special means, firearms to persons taken into custody" [11];

4) of the criminal code of Ukraine (article 36 of the "Necessary defence"; article 38 "the Detention of a person who committed a crime"; article 39 of the "Extreme necessity") [12];

5) in the Law of Ukraine "On militia" of 20 December 1990 (section IV, "Application of physical effects, special means and firearms": article 12 "Conditions and limits of application of measures of physical influence, special means and firearms"; article 13 "the Use of physical force"; article 14 "the Application of special means"; article 15-1 "personal security Guarantees of an armed police officer") [13];

6) the decision of the Council of Ministers of the Soviet socialist Republic "About approval of Rules of use of special means during protection of public order" dated 27 February 1991 No. 49 (amended in accordance with resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from November 17, 2001 No. 1534) [14];

7) the order of GDOVIN "On approval of Instruction on organization of supervision of prisoners who are serving sentences in penal institutions" from October 22, 2004 No. 205 [15];

8) the order of GDOVIN "About approval of the Instruction on organizing the protection of the criminal Executive institutions of closed type" of 8 December 2003 No. 237 (Chapter 3 "the Use of physical force, special means, weapons and dogs when guarding and moving the prisoners") [16];

9) the order of GDOVIN "On approval of the internal Regulations of establishments of execution of punishments of 29 December 2014 No. 2186/5 (section XII "the Grounds of application of measures of physical influence, special means and weapons": p. 59 "the Use of physical force and special means"; p. 60 "the Procedure and reasons for use of handcuffs"; p. 61 "the Procedure and reasons for use of tear substances, rubber batons and physical force"; p. 62 "the Procedure and grounds for the use of Strait-jacket," p. 63 "the Procedure and grounds for the use of firearms") [17].

These are the main legal basis for the use in Ukraine of measures of physical force, special means and weapons to convicted prisoners in places of deprivation of liberty. However you should pay attention to the fact that the departmental normative legal acts of Ukraine on the designated theme or regulate (through elimination) of gaps of legislation, or give so-called "Rossini" tłumaczenia the content of the law [18, p. 411], which is unacceptable given the requirements of the rule of law, which is reflected in article 8 of the Constitution of Ukraine. In this regard, in paragraph 1 of the resolution of Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 1 November 1996 No. 9, according to article 8 of the Constitution, in Ukraine recognized and effective rule of law. Constitucin rights and freedoms of man and citizen are directly applicable. They define the objectives and content of laws and other normative-legal acts, the maintenance and orientation of activity of bodies of legislative and Executive power, bodies of local self-government are protected and justice. Thus, in accordance with paragraph 2 of this regulation, judicial decisions must be based on the Constitution, as well as on existing legislation that does not contradict her [19, p. 136].

In confirmation of this position, you can refer to part 3, article 63 of the Constitution of Ukraine, which stipulates that a convicted person enjoys all the rights of man and citizen, with the exception of restrictions determined by law and established by court verdict, on the issues related to the application to persons confined in correctional and educational colonies of the Ukraine, of physical force, special means and weapons, the regulation of social relations should be at the level of the law, not regulations, that takes place today. In particular, the title of article 106 of KVN "the Grounds of application of measures of physical influence, special means and weapons" it is not about the use of straightjacket, while the content of the rule (1, 3, 5 of article 106), the legislator has determined the order and conditions of its application to convicted persons in places of deprivation of liberty.

In this regard, it is logical to amend the title of article 106 of KVN of Ukraine the phrase "straightjacket" and shall read as follows: "the Grounds of application of measures of physical influence, special means, straitjacket and weapons".

In addition, Chapter 16 of KVN of Ukraine "the Regime in colonies and means of support" must be supplemented with article 106-3 "and the Order of application of measures of physical

influence, special means, straitjacket and weapons", based on the provisions defined in section XII TACs UIN "Grounds of application of measures of physical influence, special means and weapons", thus implementing in practice in the context of the designated problems the principle of legality in criminal enforcement activity

[20, pp. 172-179]. How about this correctly came to the conclusion scientists V. G. Kolb, V. P. Zakharov, M. S. mironchuk and others, the principle of legality is a defining, basic among all of the above. It is the provision under which the activities of all subjects of law based on the law and ideas of law, humanism, justice, freedom and responsibility predominate over personal and narrow group interests [21, p. 233], which is quite important, given the proposed in this work, changes to the current legislation of Ukraine.

Conclusion. We can hardly agree in this regard with the position of the G. A. Radova, who believed that there is no need to regulate any action, as long as it did not contradict the principle of [22, p. 9], since according to the content of the principle of legality, which is defined in section 2 of article 19 of the Constitution and article 5 of KVN of Ukraine, bodies and CIP and their officials must act only in the way defined by the Constitution and laws of Ukraine, including issues related to the use of convicts in places of deprivation of liberty measures of physical influence, special means, straitjacket and weapons.

An additional argument on the designated topic are the explanation of the constitutional Court of Ukraine stated in its decision "In the case over constitutional appeal of Kyiv city Council of trade unions concerning official interpretation of part three of article 21 of the Code of labour laws of Ukraine" dated July 9, 1998 № 12-RP/98 (case on the interpretation of the term "the law"), which, in particular, indicated that this term includes: a) the Constitution; b) laws; C) decree of the Verkhovna Rada of Ukraine; d) decrees of the President of Ukraine; g) decisions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine; d) international treaties, the consent given by the Verkhovna Rada of Ukraine [23].

In line with this, Gpts of Ukraine as Central Executive body in the sphere of execution of punishments shall not be entitled to issue normative legal acts aimed at the introduction of pravoobladyanie for prisoners, stavytsya reason: the use of dogs; special operations in penal institutions and the like, that is, at the legal level to regulate those issues that are not reflected in the legislation of Ukraine. To this conclusion, in particular, can come, taking into account the results of the analysis of the contents of article 92 of the Constitution, which States that by the laws of Ukraine is determined by the activity of the bodies and ween.

Reference:

1. Kryminalno-vykonavchij kodeks Ukrayiny: pry`jnyaty`j 11 ly`pnya 2003 roku // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. Dani General`noyi prokuratury` Ukrayiny` za 2013 rik // <http://www.gp.gov.ua>.
3. Artemenko P. Pravovi osnovy` zastosuvannya texnichny`x zasobiv // Mizhnarodna policejs`ka ency`klopediya : u 10 t. / [vidp. red. : V. V. Kovalenko, Ye. M. Moiseyev, V. Ya. Tacij, Yu. S. Shemshuchenko]. – K. : Atika, 2010. – T. 6 : Operaty`vno-rozshukova diyal`nist` policiyi (miliciyi). – 2010. – S. 759.
4. Voronina M. A. Zastosuvannya norm prava yak specy`fichna forma jogo realizaciyi / M. A. Voronina // Teoriya derzhavy` i prava : pidruch. dlya stud. yury`d. vy`shh. navch. zakl. / [O. V. Petry`shy`n, S. P. Pogrebnyak, V. S. Smorody`ns`ky`j ta in.] ; za red. O. V. Petry`shy`na. – X. : Pravo, 2014. – S. 265–267.
5. Pro Derzhavnu kry`minal`no-vy`konavchu sluzhbu Ukrayiny` : Zakon Ukrayiny` vid 23 cherv. 2005 r. // Oficijny`j visny`k Ukrayiny`. – 2005. – # 30. – St. 409.
6. Revel` Zh. F. Zastosuvannya sy`ly` ta porushennya prav lyudy`ny` // Mizhnarodna policejs`ka ency`klopediya : u 10 t. / [vidp. red. : Yu. I. Ry`marenko, Ya. Yu. Kondrat`yev, V. Ya. Tacij, Yu. S. Shemshuchenko]. – K. : Koncern «Vy`davny`chy`j Dim «In Yure», 2003. – T. 2 : Prava lyudy`ny` u konteksti policejs`koyi diyal`nosti. – 2003. – S. 312–314.

7. Bondar Yu. Prava funkciyi zastosuvannya / Yu. Bondar // Mizhnarodna policejs`ka ency`klopediya: u 10 t. / [vidp. red.: Yu. I. Ry`marenko, Ya. Yu. Kondrat`yev, V. Ya. Tacij, Yu. S. Shemshuchenko]. – K. : Konzern «Vy`davny`chy`j dim «In Yure», 2003. – T. 1: Teorety`ko-metodologichni ta konceptual`ni zasady` policejs`kogo prava ta policejs`koyi deontologiyi. – 2003. – S. 614.
8. Navchal`no-metody`chny`j posibny`k dlya samostijnoyi roboty` ta prakty`chny`x zanyat` z navchal`noyi dy`scy`pliny` «Kry`minal`no-vy`konavche pravo» / [uklad. : O. V. Ly`sodyed, O. V. Tkachova, M. P. Chernenok]. – X. : Nacz. un-t «Yury`d. akad. Ukrayiny` im. Yaroslava Mudrogo», 2013. – 112 s.
9. Pogrebnyak S. P. Osnovopolozhni pry`ncy`py` prava (zmistovna xaraktery`sty`ka : monogr. / Pogrebnyak S. P. – X. : Pravo, 2008. – 264 s.
10. Uvarova O. O. Material`ne i procesual`ne pravo: py`tannya funkcional`nogo spivvidnoshennya // O. O. Uvarova, O. O. Sy`dorenko // Yury`st Ukrayiny`. – 2012. – # 4. – S. 18–24.
11. Pro poperednye uv`yaznennya : Zakon Ukrayiny` vid 30 cherv. 1993 r. // Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. – 1993. – # 35. – St. 360.
12. Kry`minal`ny`j kodeks Ukrayiny` : pry`jnyaty`j 5 kvit. 2001 r. // Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. – 2001. – # 25–26. – St. 131.
13. Pro miliciyu : Zakon Ukrayins`koyi RSR vid 20 grud. 1990 r. // Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayins`koyi RSR. – 1991. – # 4. – St. 20.
14. Pravy`l zastosuvannya special`ny`x zasobiv pry` oxoroni gromads`kogo porjadku: postanova Rady` Ministriv Ukrayins`koyi RSR vid 27 lyutogo 1991 r. (iz zminamy`, vneseny`my` postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 17 ly`stop. 2001 r. # 1534) // Oficijny`j visny`k Ukrayiny`. – 2001. – # 47. – St. 2089.
15. Pro zatverdzhennya Instrukciyi z organizaciyi naglyadu za zasudzheny`my`, yaki vidbuvayut` pokarannya u kry`minal`no-vy`konavchy`x ustanovax : nakaz Derzhavnogo departamentu Ukrayiny` z py`tan` vy`konannya pokaran` vid 22 zhovt. 2004 r. # 205. – K. : DDUPVP, 2004. – 65 s.
16. Pro zatverdzhennya Instrukciyi z organizaciyi oxorony` kry`minal`no-vy`konavchy`x ustanov zakry`togo ty`pu: nakaz Derzhavnogo departamentu Ukrayiny` z py`tan` vy`konannya pokaran` vid 8 grud. 2003 r. # 237. – K. : DDUPVP, 2003. – 87 s.
17. Pro zatverdzhennya Pravy`l vnutrishn`ogo rozporjadku ustanov vy`konannya pokaran` vid 29 grud. 2014 r. # 2186/5 // Oficijny`j visny`k Ukrayiny`. – 2015. – # 4. – St. 88.
18. Skakun O. F. Teoriya derzhavy` i prava : [pidruch.] / Skakun O. F. ; per. z ros. – X. : Konsum, 2001. – 656 s.
19. Pro zastosuvannya Konstytuciyi Ukrayiny` pry` zdzijsnenni pravosuddya: Postanova Plenumu Verxovnogo Sudu Ukrayiny` vid 1 ly`stopada 1996 r. # 9 // Postanovy` Plenumu Verxovnogo Sudu Ukrayiny` v kry`minal`ny`x spravax / [uporyad. V. V. Rozhnova, A. S. Sy`zonenko, L. D. Udalova]. – K. : PALY`VODA A. V., 2011. – S. 136–141.
20. Stepanyuk A. F. Pry`ncy`p zakonnosti` v deyatel`nosti` organov y` uchrezhdeny`j y`spolneny`ya nakazany`j / A. F. Stepanyuk // Problemy` zakonnosti` : respublik. mizhvid. nauk. zb. / vidp. red. V. Ya. Tacij. – X. : Nacz. yury`d. akad. Ukrayiny`, 1999. – # 40. – S. 172–179.
21. Organizaciya indy`vidual`nogo zapobigannya zlochy`nam u kry`minal`no-vy`konavchij ustanovi : monogr. / [Zaxarov V. P., Kolb O. G., My`ronchuk S. M., Milishhuk L. I.]. – [2-ge vy`d., pererobl. i dopov.]. – Lucz`k : Pid-cz` Ivanyuk V. P., 2007. – 442 s.
22. Radov G. O. Pravovye osnovy uchasty`ya y`nstytutov grazhdanskogo obshhestva v deyatel`nosti` uchrezhdeny`j ugolovno-y`spolny`tel`noj sy`stemy` Ukray`ny / G. O. Radov // Tyur`ma y` obshhestvo. – Doneczk : Doneczky`j Memory`al, 2000. – S. 5–13.
23. Rishennya Konstytucijnogo Sudu Ukrayiny` «U spravi za konstytucijny`m zvernenniam Ky`yivs`koyi mis`koyi rady` profesijny`x spilok shhodo oficijnogo tlumachennya chasty`ny` tret`oyi statti 21 Kodeksu zakoniv pro pracyu Ukrayiny` (sprava pro tlumachennya termina «zakonodavstvo»)» # 12–rp/98 vid 9 ly`p. 1998 r. // Oficijny`j visny`k Ukrayiny`. – 1998. – # 32. – St. 1209.